LEARNING, TALENT AND JOURNALISM. CONCERNING THE ROMANIAN JOURNALISTS FROM THE PAST

Fănel Teodoraşcu

Assoc. Prof., PhD, "Danubius" University of Galaţi

Abstract: The journalist „endowed with the talent of writing" has always succeeded in creating out of nothing an article worthy of being published in a newspaper or in a magazine. However, in order to be a first class journalist, one needs more than „talent". In this paper, we will aim at investigating, most of all, what was written – in the Romanian press from the past – precisely regarding the idea that a journalist needs nothing else than „the gift of writing", so that he can successfully meet his readers' necessities. In order to accomplish this, we read many articles published between the years 1892 and 1946. Of all the publications researched by us, we will enumerate here only the following: "Banatul", "Neamul românesc", "Viaţa românească", "Însemnări ieşene" etc.

Keywords: history of the press, journalism, literature, academic training, journalist.

1. Introducere (sau câteva cuvinte despre „libertatea presei")[1]

În 1893, într-un articol[2] care a apărut în publicația ieșeană *Era nouă*, se arăta că, atunci, presa românească se putea lăuda cu o *libertate completă*. Deși nu putea fi negat faptul că mulți jurnaliști abuzau de ea, nu erau puțini cei care credeau că acea *libertate* era de mare folos întregii prese de la noi. Datorită libertății de care se bucura, presa făcea țării un serviciu extrem de însemnat: aducea în atenția publicului *toate chestiunile şi actele de interes general*[3].

Multe slăbiciuni omenești, multe porniri condamnabile și multe deviații de la lege și de la morală rămâneau înfrânate tocmai pentru că presa aducea în atenția cititorilor *afacerile de stat*. Acesta era, spunea autorul aceluiași articol, *serviciul real* pe care presa îl aducea țării, iar acest serviciu era mai important decât *lumina, nu tocmai pură, pe care ea pretindea că o răspândește în public*. Era vital, așadar, ca adevărații partizani ai *libertății presei*, aceia care știau să-i prețuiască valoarea, să fie cei care îi apărau demnitatea. Ei ar fi trebuit să fie cei mai severi cenzori ai tuturor exceselor şi licenţelor care compromiteau demnitatea *libertății presei*. Disciplina morală a presei nu putea fi creată cu măsuri legislative, pentru că ea trebuia să fie *produsul moravurilor*.

Asupra oricărui fapt care se petrece sub ochii membrilor unei comunități vor exista mereu, se mai arăta în textul din *Era nouă*, aprecieri diferite. În timp ce unii văd faptul respectiv într-un fel, alții îl văd în alt fel. Cu cât lucrul în chestiune este mai complex, iar putința de a verifica realitatea este redusă, cu atât mai tare se lărgește și cercul aprecierilor care pot fi făcute. În felul acesta, se ajunge la situația în care aprecierile de bună-credinţă nu pot fi distinse de cele pasionale şi pornite din intenţia unor insinuări perfide.

Când aprecierile din cea din urmă categorie sunt făcute prin viu grai, există, spunea același autor, un mijloc de control, care-i înlesnește ascultătorului cumpănirea greutății

[1] Această lucrare conține idei care au fost prezentate (pe 22 noiembrie 2022) la Simpozionul „Știința între teorie și practică" (organizat, la Universitatea „Danubius" din Galați, de Centrul de Hermeneutică „Simboluri și Texte").
[2] *** „De ale presei", în *Era nouă*, anul IV, nr. 178, 28 februarie 1893, p. 1.
[3] *Ibidem*, p. 1.

vorbelor. Ascultătorul se uită la vorbitor și, în funcție de valoarea morală a acestuia, stabilește în ce măsură poate pune preț pe cele ce i-au fost spuse. Dacă o intenție este suspectată, după ce-l privește pe cel care o suspectează, ascultătorul poate judeca, după priceperea și sinceritatea de care vorbitorul dă dovadă, valoarea atitudinii de neîncredere. Atunci când onestitatea notorie a unui om încercat este pusă la îndoială, înainte de a-și forma o opinie în acest sens, ascultătorul va cumpăni calibrul moral al celui care atacă.

Situația se schimbă însă atunci când atacul este purtat pe hârtia tipărită. Când sunt publicate în paginile unei gazete, aprecierile negative referitoare la cineva anume nu mai pot fi legate de personalitatea autorului lor, pentru că ele capătă *aerul de a fi impersonale*. În acest fel, aprecierile respective dobândesc gravitate. Cititorul nu are cum să știe *că cele mai grave atacuri care vizează onoarea sau capacitatea unui om sunt scrise cu ușurință de inimă și de minte*. Cititorul nu știe că tăria unor acuzații stă în *arta şi meșteșugul unor pene ușoare*. El nu știe nici că, uneori, cei care tăgăduiesc, de după perdea, onoarea și capacitatea altora nu sunt demni să stea, în nicio privință, în fața celor pe care-i atacă. Tocmai omul cu o *morală ușoară* încearcă *o satisfacţie egoistă* atunci când poate calomnia pe cineva cinstit. Cei slabi de duh, se arăta în aceeași sursă, sunt mereu dispuși să le caute defecte celor cuminți.

Cu ajutorul presei, așadar, puteau emite tot felul de judecăți chiar și indivizii care niciodată nu aveau habar despre ce vorbeau. Câtă vreme erau convinși că acțiunile lor le pot aduce ceva avantaje, ei înjurau și calomniau pe oricine. Aceste apucături rele puteau fi observate, mai spunea autorul articolului din *Era nouă*, chiar și în unele dintre redacțiile marilor organe de presă din Capitală, nu doar la ziarele din provincie.

Rezolvarea acestei probleme consta în efortul oamenilor care înțelegeau cu adevărat *valoarea libertății presei* de a regiza în contra deprinderilor descrise mai sus. Cititorii erau sfătuiți să se scuture de *indiferența pentru tot ce se scria în gazete*, indiferență care, de multă vreme, îi ținea sub stăpânire, și să-i trateze cu dispreț pe *cei ce credeau că libertatea presei însemna libertatea de a publica orice calomnie*[4].

2. O meserie degradatoare

Așa cum arătam și într-un studiu publicat recent, nu erau puțini cei care, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui ce a urmat, considerau că ziaristica era profesia pe care mulți tineri o alegeau pentru că nu găseau altceva mai bun[5], dar și pentru că aveau convingerea că un jurnalist nu avea nevoie să posede o cultură deosebită[6]. Unii dintre jurnaliștii de la noi nu rămâneau însă lipsiți de reacție atunci când cineva susținea, direct sau pe ocolite, că *ziaristica e o meserie degradatoare*.

Această chestiune era abordată, în 1902, de un ziarist al unei alte publicații ieșene, *Viitorul*, într-un articol care reprezenta răspunsul dat de redacția ziarului la care lucra unui tânăr care, deși își dorea să poată scrie într-o gazetă, nu avea o părere bună despre profesia de ziarist. Iată un prim fragment din textul la care facem referire în această parte a lucrării noastre:

„Un prieten din redacție primi, zilele acestea, o scrisoare, de la un tânăr oarecare, ce solicitase să contribuie și el, cu talentu-i încă nerecunoscut, la hrana zilnică a ziarului, bineînțeles, în schimbul unei «retribuții cât de modeste».

Și ca probă de talent, trimisese vreo trei pagini pline, în care pretendentul la colaborarea ziarului spunea că face «câteva spirite foarte reușite» la adresa adversarilor noștri politici.

S-au citit, s-au discutat paginile trimise și toți am fost de părere că simpaticul pretendent la locul unui scaun din redacție nu întrunește toate cerințele și calitățile unui gazetar. I s-a răspuns, deci, că regretăm, dar ne e peste putință a-i primi colaborarea.

[4] *Ibidem*, p. 1.
[5] Fănel Teodorașcu, ”When any journalist used to carry a detective lens in his pocket”, în Iulian Boldea (ed.), ”Culture in globalization: identities and nations connected. Section: Communication, Journalism, Education Sciences, Psychology and Sociology”, Târgu-Mureș, „Arhipelag XXI” Press, 2022, p. 93.
[6] *Ibidem*, p. 91.

Atâta a trebuit și pretendentul nostru s-a și făcut pară de foc. Amicul meu primește o nouă scrisoare, prin care simpaticul pretendent face cunoscut faptul că a fost numit corespondent al unui mare ziar din Capitală și că răspunsul primit de la noi l-a lovit în amorul său propriu. Printre multe fraze, pretendentul ne mai spune ca să nu ne treacă cumva prin minte «că vrea să aibă la bătrânețe meseria de jurnalist... Ah! face pretendentul, am speranțe mai mari... sper să-mi iau o licență și să mă ocup, apoi, de jurnalistică, în chestiuni politice»"[7].

În continuarea textului său, jurnalistul de la *Viitorul* își propunea să tragă *vălul întunecos* care încă acoperea ziaristica. Mulți oameni credeau și susțineau că ziaristica se afla printre cele mai degradatoare meserii, iar ziaristul era, prin urmare, un individ fără valoare. Acest mod de a privi ziaristica era valabil însă, spunea același jurnalist, numai când în discuție se afla jurnalistica făcută de români:

„Da, susțin și eu că aveți dreptate, și chiar mare dreptate, când e vorba de ziaristica așa cum se face și se înțelege în țara noastră. La noi, ziaristica, în adevăratul înțeles al cuvântului, nu se face, ori dacă se face ceva, apoi e cu totul neluată în seamă.

Prin ziaristică nu se înțelege a-și bate joc de cutare ori cutare personalitate, fie politică, fie din domeniul literaturii, a științei sau din domeniul privat.

Ziaristica e cea mai înaltă instituție moralizatoare, într-un stat cu adevărat civilizat.

În Franța, Belgia, Germania, Statele Unite, ziaristul e privit nu ca la noi, «un om de nimic», un «pierde vară», ci ca o persoană distinsă, un adevărat apostol al propovăduirii moravurilor cinstite.

Uitați-vă în Franța, bunăoară, și veți vedea că cele mai mari personalități politice și literare fac parte din domeniul ziaristicii. Cei mai distinși miniștri, pe care i-a avut și-i are Franța, sunt ziariști de profesie. A cita nume credem că e de prisos"[8].

Și țara noastră s-a putut lăuda, de-a lungul timpului, cu *personalități marcante, fie politice, fie artistice, care au trecut prin filiera ziaristicii*. Ziaristica nu era deloc o meserie umilitoare. Cinstea de a fi numit jurnalist se capăta, spunea același autor, mai greu decât o diplomă de licență. Motivul era acela că, pentru a fi jurnalist, erau necesare anumite calități și aptitudini, pe care nu mulți oameni le posedau[9].

Despre ziarist s-a spus, în repetate rânduri, că nu are *nevoie de nicio pregătire,* ci doar *de idei sănătoase, credință tare și mult talent*[10]. După Pamfil Șeicaru însă, doar un ziarist care posedă o cultură vastă poate pretinde un rol important în viața unui stat. *O presă care se bucură de libertatea cuvântului şi de un nivel intelectual ridicat este*, credea același Șeicaru, *un scut al libertăţilor publice*. *Ziaristul ignorant este,* prin urmare, *o pacoste a societăţii*[11].

3. Cartea și jurnalismul

Forța presei este dată, în mare măsură, de priceperea cu care jurnaliștii își fac treaba. Într-un text din revista *Viața românească*, care a fost publicat în 1916, se arăta că românul, mai ales cel care locuia la țară, avea talentul de a se ocupa într-un mod original de orice chestiune, iar jurnalistica nu făcea excepție[12]. E greșit, spunea autorul textului citat, *să se creadă că o armă*, așa cum era considerată și presa, *poate fi teribilă*, fără ca, mai întâi, să se arunce măcar o privire la *cel care o mânuiește*. Iată cum își argumentează el punctul de vedere:

„Nu mai departe de arma Berdan, întrebuințată de ruși la '77-'78: grea și lungă din cale afară, la tragere, arma aceasta era admirabilă; dar, ori de câte ori lupta ajungea la baionetă, această armă trebuia părăsită, – ceea ce rusul făcea aproape regulat. Dar, aceeași sau aproape

[7] Dion, „O lămurire", în *Viitorul*, anul I, nr. 182, 16 octombrie 1902, p. 1.
[8] *Ibidem*, p. 1.
[9] *Ibidem*, p. 1.
[10] Fănel Teodorașcu, "Journalism does not fit everybody. Two points of view", în *Acta Universitatis Danubius. Communicatio*, Galaţi, Editura Universitară Danubius, Vol. 15, No. 2/(2021), p. 55.
[11] *Idem*, *Pamfil Şeicaru*, Bucureşti, Editura Ars Docendi, 2014, pp. 94-95.
[12] A. Frunză, „Libertatea presei și democrația română", în *Viața românească*, an.11, nr. 1-3, 1916, p. 194.

aceeași armă, în mâna românului, era admirabilă; căci românul îi scotea baioneta, o lua de țeavă și dădea cu «condacul». Și treaba ieșea minunată! Nu mai departe, iarăși, decât cu puștile de vânătoare de azi: noi, la orice vânat, tragem cu cantitatea de iarbă și halice câte au încăput – și numai câte au încăput – în cartușă. Și dacă fiara nu cade (mai ales fiara mare: mistreț, lup etc.), stăm și discutăm de ce n-a căzut: n-am nimerit, sau poate că gloanțele s-au oprit prin desișurile pădurii? Altfel procdează, cu aceeași pușcă, țăranul, care, peste cartușa reglementară, mai toarnă o mână de praf «de la dânsul», iar peste aceasta, *altă mână de halice*, ca să «rupă»... Și atunci, pușca, în adevăr, «rupe»... rupe totul, numai dacă nu se rupe și ea...

Dar pistolul? Dar mai ales spada? Se știe cum, în alte țări, pierea, într-o vreme, tineretul, prin dueluri; piereau oamenii ca muștele!"[13].

Românii au reușit să transforme *pistolul* și *spada* în arme *cu totul inofensive*. Deși aproape zilnic avea loc măcar o *luptă de onoare*, la noi, mai arăta autorul citat, *incidentele nenorocite* erau mai dese când cele două arme teribile se aflau agățate în cui, decât atunci când erau folosite pe *câmpul de onoare*. Așadar, în *presă*, ca și într-o *afacerea de onoare*[14], *totul depidea de luptător*[15].

După unii autori români din primele decenii ale secolului trecut, presa avea atunci misiunea de a fi *păstrătoarea conştiinţei naţionale, oglinda fidelă a aspiraţiilor societăţii, ecoul opiniei publice, santinela bunelor moravuri, biciuitorul abuzurilor, avangarda tuturor reformelor sociale şi culturale, instituţia de educaţie a caracterului şi moravurilor maselor populare*[16]. Alți autori susțineau chiar că, pentru cetățeanul iubitor de progres, *gazeta* era la fel de importantă precum *cartea*.

Progresul reprezintă, se arăta într-un articol[17] apărut în 1946, una dintre legile după care se desfășoară viața omenească. *Progresul adevărat al vieţii omeneşti se realizează* însă *în cele spirituale, sufleteşti*. Bunurile materiale, care reprezintă rezultatul muncii minții și tăriei brațului, sunt nu mai mult decât o urmare a lucrării puterii spirituale a omului. Din acest motiv, *cine vrea progres trebuie să-şi înmulţească, cât mai mult, ştiinţa şi puterea de pricepere a lumii*[18]. Toți oamenii urmăresc progresul, pentru că *el este sădit adânc în firea omului*. Progresul în *ştiinţa şi puterea de pricepere a lumii* poate fi realizat, îndeosebi, cu ajutorul *cărții*.

Cartea *este un produs al minţii omeneşti*. Ea conține *gândurile, simțămintele și observațiile oamenilor*, din trecut și din prezent. *Cartea* reprezintă *depozitul cel mai bogat al vieții spiritului omenesc*, pentru că în *carte găsim toată frământarea oamenilor, din cele mai vechi timpuri până în vremurile noastre, spre înaintarea vieţii lumii*. Iată cum *devine «cartea» un mijloc principal pentru realizarea progresului*:

„Viaţa, în fiecare zi, şi chiar în fiecare clipă a ei, ne pune fel şi fel de probleme de rezolvat, aşa cum dascălul dă copiilor probleme în şcoală. Copiii dezleagă problemele date în şcoală, cu ajutorul dascălului şi al cărţii. Oameni mari [fiind], trebuie să dezlegăm problemele ce ni le pune viaţa numai cu priceperea minţii, cu ajutorul cărţii şi cu stăruinţa în muncă.

Viaţa ne pune probleme foarte felurite, fiecăruia dintre noi. Oricât de multe ar fi însă aceste probleme, ele toate urmăresc uşurarea muncii şi asigurarea unui rezultat cât mai bogat acestei munci. Plugarului viaţa îi cere să ştie: care pământ este mai potrivit cutărei sau cutărei plante; care soi de vită se potriveşte mai bine cu greutăţile muncii şi cu posibilităţile hranei de la noi; cum se poate păstra mai bine şi mai mult cutare sau cutare fruct; dintre multele plante şi animale, care se potrivesc cu condiţiile noastre de trai, care aduce totuşi venitul cel mai bun;

[13] *Ibidem*, p. 194.
[14] A se vedea și Fănel Teodorașcu, *Prin lentila deformatoare a presei. Studii despre „literatura efemeră"*, Iași, Editura „Institutul European", 2020, p. 19.
[15] A. Frunză, „Libertatea presei și democrația română", în *Viața românească*, an.11, nr. 1-3, 1916, p. 194.
[16] Fănel Teodorașcu, "When any journalist used to carry a detective lens in his pocket"..., p. 93.
[17] N. Comșa, „Cartea și progresul", în *Unirea poporului*, anul XXVIII, nr. 35, 1 septembrie 1946, p. 1.
[18] *Ibidem*, p. 1.

care e timpul cel mai potrivit pentru împlinirea cutărei sau cutărei lucrări, pe care nu ne-o cere vremea, dar ne-o cere totuşi omul şi altele multe. Tot aşa, viaţa pune o serie de probleme muncitorului de fabrică, meseriaşilor ori comercianţlior şi chiar funcţionarilor, cerându-le tuturor să găsească felul cel mai uşor în împlinirea muncii lor, dar să asigure, în acelaşi timp, [un] rezultat cât mai bogat şi de o calitate cât mai superioară.

Viaţa este un dascăl vechi. Ea pune aceleaşi probleme tuturor acelora care vor să trăiască. Şi chiar ca elevii în şcoală, oamenii cu atât au înaintat mai curând şi mai mult în viaţă, cu cât au dezlegat bine mai multe din aceste probleme. Problemele acestea ale vieţii se dezleagă, aşa că chibzuim cu mintea şi încercăm cu fapta, după cum ne îndrumează mintea. Dacă nu iese o dată bine, încercăm din nou, altfel şi altfel, până am ajuns la rezultatul dorit. Încercările nereuşite ne aduc însă pierdere de timp şi uneori pierderi materiale. […]

Oamenii, în decursul vremilor, au încercat să răspundă tuturor întrebărilor puse de viaţă. Mulţi din ei au avut fericita idee de a scrie în cărți încercările lor, atât cele reuşite, cât şi cele nereuşite. Folosind cartea, în toate formele ei, noi, cei de azi, vom putea ajunge mai uşor la dezlegarea bună şi sigură a problemelor vieţii, în timp scurt”[19].

Când vorbea depre *carte*, autorului textului asupra căruia ne-am oprit aici se gâdea și la *gazetă*. El spunea că, *pentru realizarea progresului dorit de întreaga țară,* fiecare român, dar mai ales cel care făcea agricultură, trebuia să aibă în casă, pe lângă cărți, și o gazetă[20]. Așadar, *gazeta* putea fi privită ca o sursă sănătoasă de informații pentru orice român care dorea progresul întregii țări. E limpede însă că un jurnalist nu putea fi pentru publicul său un călăuzitor pe drumul spre progres dacă baza ideilor sale era reprezentată doar de *talentul* la scris. Printre calitățile de care jurnaliștii aveau nevoie, pentru a-și putea duce la bun sfârșit misiunile, se afla și *buna cunoaștere a chestiunii relatate*. Acest lucru nu era posibil fără *studiu*[21].

În 1933, autorul unui articol[22] din revista *Amicul tinerimii* vorbea despre cât de necesară le era *buna pregătire* tinerilor care doreau să-și găsească un *locșor bun sub soare*. În textul citat se arată că nu există om căruia să nu-i placă ideea de a putea trăi fără să fie chinuit de vreo grijă, acesta fiind visul fiecăruia dintre noi. Din nefericire, realizarea acestui vis *este aproape cu neputință*. Viața nu este însă, e drept, la fel de grea pentru toți. Apăsările vieții sunt cu atât mai copleșitoare, cu cât *pregătirea* a fost mai puțin bună. Dacă cineva își găsește totuși un rost fără prea multă osteneală, nu înseamnă că pentru toți va fi la fel. Condițiile favorabile, care au ajutat unuia, nu vor reveni nicidecum, ca ceva necesar, și la altul. Mai mult decât atât, unui om nu-i este suficient să izbutească o dată, pentru că succesul trebuie menținut:

„Am cunoscut unele persoane care au făcut începuturi frumoase în carierele lor și cărora viitorul părea că le surâde, și care se arătau a fi mai pe sus de orice greutate. Dar chiar aceste persoane au avut de întâmpinat unele obstacole, care le-au nimicit, într-o clipă, cu desăvârșire. Succesul lor a fost trecător. De ce nu a fost el durabil? Fără îndoială, lipsea o temelie tare. Acele persoane au făcut experiența omului care și-a clădit casa pe nisip, cum și aceea a seminței care a încolțit într-un loc pietros. Când a venit furtuna, casa s-a prăbușit; când a venit seceta, planta s-a uscat. Deci, este de nevoie asigurarea unui succes constant”[23].

Succesul e, spunea același autor, de mai multe feluri. Fiecare om trebuie să hotărască singur pe care îl vrea. Așadar, succesul poate fi: (1) *grabnic, dar trecător*; (2) *rapid și durabil*; (3) *încet, dar care rămâne continuu*. Iată ce se arată, în acest sens, în articolul din *Amicul tinerimii*:

[19] *Ibidem*, p. 1.
[20] *Ibidem*, p. 1.
[21] Fănel Teodorașcu, ”When any journalist used to carry a detective lens in his pocket”..., pp. 91-92.
[22] H. Evard, „Necesitatea unei bune pregătiri”, în *Amicul tinerimii*, anul I, nr. 1, 1933, pp. 5-6.
[23] *Ibidem*, p. 5.

„Primul fel de succes este cel mai des, dar nu formează succesul pe care-l doresc cuiva; succesul de categoria a doua este rar, chiar așa de rar încât nici nu ar trebui să-l mai luăm în considerație; succesul celei de a treia categorii este cel spre care ar trebui să năzuim. Acest succes se găsește printr-o pregătire asiduă, printr-o muncă stăruitoare și metodică. În multe privințe, noi suntem artiștii vieții noastre proprii. Existența nu este atât de simplă, după cum și-o închipuie câteodată unii, ci ea este complicată. [...] Se întâmplă, de multe ori, să avem înfrângeri din pricină că pregătirea ne este insuficientă. Stările de azi cer o pregătire cât mai desăvârșită cu putință. Nu există nicio ramură de activitate în care se poate conta numai pe noroc, condiții favorabile sau daruri naturale”[24].

În articolul din *Amicul tinerimii* se mai arăta și că omul are datoria de a-și câștiga pâinea muncind, pentru că asta reprezintă *lupta pentru viață*[25].

La începutul secolului trecut, N. Iorga spunea, într-un articol[26] apărut în *Neamul românesc*, că școala românească era *copleșită de blestemul unei mândrii enciclopedice și a unui formalism inutil*. Școala de la noi, care era *străină de viață și dușmană a vieții, nu simțea, într-o atmosferă de emulație pentru note, care pregătea emulația pentru funcții și onoruri, nicio chemare educativă*. Tot Iorga spunea că niciun om genial nu poate ajuta prea mult o societate ai cărei membri, de la primul până la cel din urmă, nu posedă *o conștiință sigură și luminoasă*.

Zilnic, în schimbul unei jumătăți de ceas din timpul fiecărui cititor, de la cel mai mic până la cel mai mare, ziaristul creează o *conștiință socială, patriotică, națională, morală*. Conștiința creată de presă poate fi însă și *antisocială, nepatriotică, indiferentă la problemele națiunii, imorală*. Puterea de care dispune ziaristul presupune, așadar, existența unui *simț al misiunii, al datoriei.* Ziaristul trebuie să fie conștient de greutatea răspunderii pe care o are.

În epoca în care Iorga scria articolul citat aici, o *pregătire specială* pentru cei care doreau să fie ziariști începea să devină necesară. Această nevoie nu existase până atunci. *Pregătirea* la care Iorga făcea referire în textul său nu presupunea însă existența unei *școli speciale* pentru cei care își doreau să primească cinstea de a putea spune că sunt ziariști:

„Așa fiind, de un timp, și ziariștii prind a se întreba cu privire la o pregătire, a cărei nevoi o simt tot mai mult. Și același lucru se petrece în toată lumea modernă, zguduită de crize asemănătoare.

A răsărit ideea unei școli de gazetărie, care să dea cunoștințe de economie, politică, finanțe, istorie, diplomație. […]

O asemenea soluție e naivă. Gazetarul nu e dator să fie un enciclopedist, și nu i-o cerem, fiindcă nu ne vom răzima niciodată pe singurele știri date de dânsul, ci vom găsi drumul către revistele și cărțile de specialitate”[27].

Pregătirea la care se gândea Iorga era diferită de cea care s-ar fi putut face într-o școală de gazetărie. Pregătirea de care avea nevoie ziaristul presupunea, spunea el, ceva mai mult decât urmarea *sârguincioasă a unor cursuri enciclopedice* referitoare la chestiuni ce țineau de existența unui stat modern:

„Și, când zic aceasta, mă gândesc, în redacție, la acel *spiritus rector*, la acel conducător și stăpân, care nu trebuie să semene cu cutare sărbătorit de mai ieri, care, dacă e conștient cât de puțin de zăpăceala pe care o produce confuzia morală a minții sale de diletant pretențios, ar trebui să se uimească de laudele interesaților, care-l întrebuințează, ori ale victimelor pe care le-a făcut.

[24] *Ibidem*, p. 5
[25] *Ibidem*, p. 5.
[26] N. Iorga, „Pregătirea ziaristului”, în *Neamul românesc*, anul VII, nr. 12-13, 7 februarie 1912, pp. 177-180.
[27] *Ibidem*, p. 179.

Un tânăr poate orândui o foaie; pentru a o inspira trebuie un om căruia viața să-i fi dat, cu prețul cel mare pe care-l pune totdeauna, învățăturile ei neprețuite. O bogată cunoștință a dezvoltării unei națiuni, o lungă eperiență grea, dureroasă, în toate domeniile vieții publice, numai aceea dă dreptul cuiva să judece o societate, să-i adreseze mustrări și să-i facă lecții"[28].

În articolul lui Iorga, întâlnim, așadar, ideea, care nu era deloc nouă, că în presă existau două categorii de ziariști. Una din ele era formată din ziariști care nu aveau altceva de făcut decât să relateze cât mai fidel evenimentele la care asistau. Acești ziariști nu aveau nevoie de o pregătire specială, pentru că cei care doreau să înțeleagă mai bine informațiile publicate în paginile de ziar puteau oricând să caute informații suplimentare în biblioteci. În plus, la nevoie, ziariștii puteau oricând să consulte *acele lucrări de informație generală* (anuare, manuale, tabele statistice etc.), care le-ar fi putut ușura munca.

Cea de-a doua categorie de ziariști, cea mai importantă, era formată din cei care, datorită unei lungi experiențe avute *în toate domeniile vieții publice,* puteau avea opinii în privința direcției în care se îndrepta întreaga societate. În timp, viziunea lui N. Iorga asupra ziaristicii avea să-și arate deficiențele. În anii interbelici, ziarul său, *Neamul românesc*, ducea mare lipsă de cititori. Pamfil Șeicaru, de pildă, spunea că Iorga *nu avea înțelegere tehnică și nici nu accepta ideea de a se încadra unei tehnici*[29].

Într-un alt articol[30], N. Iorga își propunea să le răspundă celor care susțineau că *jurnalistica* e o profesie ca oricare alta, iar cel care dorea să o practice trebuia, mai întâi, să o învețe.

Întâi de toate, Iorga încearcă să lămurească ce este o profesie:

„O profesiune presupune aceste însușiri: cunoștința tehnicii, gust, serviciu prompt, amabilitate cu clienții. Nu se cere mai mult de la un croitor ori de la un cizmar; ani de ucenicie ori diplomă a școlii de meserii, cunoașterea slăbiciunilor publicului pe care-l servește, talent de a-i ascunde defectele fizice și de a-i scoate la iveală calitățile, exactitatea – măcar relativă – în predarea produsului și purtări frumoase față de aceia care-i intră în atelier. Ar fi absurd a-i pretinde mai mult"[31].

Aceste condiții erau admise, spunea Iorga, și de profesioniștii din jurnalism. Aceștia își cunoșteau bine *meșteșugul*, dar refuzau să-l definească. *Meșteșugul* lor consta, de fapt, în deținerea acelui *gust* care era necesar *pentru a compune un ziar*, *dacă nu frumos și practic, măcar plăcut*. Din textul lui Iorga nu lipsește *ironia,* care are aici menirea de a-i pune într-o lumină mai puțin favorabilă pe *profesioniștii jurnalismului* de la începutul secolului trecut. Noi nu ne vom opri asupra acestei chestiuni. Ne vom opri însă asupra faptului că Iorga nu era de acord cu *profesioniștii din jurnalism*, despre care vorbește în articolul său:

„Un meseriaș de monumente funebre va trebui să știe numai cum se sapă piatra, după anume tipuri propuse clientului și pe care «sculptorul» le-a primit și el, nu le-a creat; el va trebui să dea o lucrare «frumoasă» și o lucrare în termen; el va trebui să ia figura care trebuie, pentru ca persoana care a făcut comanda să fie mulțumită.

Iată însă un *adevărat* sculptor. N-are firmă, reclamă și tarif. Îl caută cine are încredere în talentul său. Condiții nu primește. Concepția sa trebuie să o adopți. Dacă – precum a fost în cazul statuii lui Balzac, refuzată de comitet – persoanele care s-au adresat la artist nu-i admit felul de vedea, el păstrează opera, pentru ochii săi, și are, desigur, bucurie că n-a fost silit să se despartă de dânsa. Și de aceea mulți «meșteri» de aceștia au murit de foamea pâinii, iar niciunul de setea succesului.

[28] *Ibidem*, pp. 179-180.
[29] Fănel Teodorașcu, *Pamfil Șeicaru*, București, Editura Ars Docendi, 2014, p. 167.
[30] N. Iorga, „Presa – o profesiune sau o chemare?", în *Neamul românesc*, anul VI, nr. 1445, 20 decembrie 1911, pp. 2212-2213.
[31] *Ibidem*, p. 2212.

De ce deosebirea? Fiindcă, dincolo, o nevoie materială sau convențională cere a fi satisfăcută de o *dibăcie profesională*, fără *intervenție* de suflet, de o parte sau alta.

În artă, însă, în caritate, în datoria socială, în datoria morală, e *un suflet care vorbește unuia sau mai multor suflete*. Atunci, dispare profesiunea și avem *chemarea*"[32].

Civilizația modernă ducea, spunea Iorga, un război înverșunat împotriva *chemărilor*, pe care le dorea desființate. *Doctorul, mecanic și egoist, cu ceasornicul, tariful și rețeta tipică, nu avea nimic a face cu vechiul medic*. *Avocatul acelei epoci, care nu vedea oameni, dureri, speranțe, datorii familiale sau sociale, nu vedea pe tatăl în luptă cu fiul, pe frații ce se sfâșie, pe soții care se despart, ci numai „cazuri" pentru profesia lui, nu mai era un făcător de pace, un ajutător de dreptate*. *Preotul, cu „teologia" lui, cu tariful lui, cu leafa lui, cu titlul lui, nu mai avea nimic pentru suflete, atunci când ele se deschideau, se chinuiau înaintea puterilor celor mari ale lumii*. Toți erau *profesioniști*. Lor li se mai adăuga unul: *ziaristul*. În ciuda marii influențe pe care o avea asupra întregii umanități, presa nu avea *suflet*. Ea răspândea *păreri politice, păreri sociale, păreri literare, păreri morale* etc. Presa scria despre *tot ce era în sufletul oamenilor care, goniți de grozavele nevoi ale vieții, nu-și puteau forma singuri o convingere*. Așadar, *sufletul* de care avea nevoie presa nu putea fi dat de *profesioniști*[33].

4. Cuvinte de final

Școala dă lustru talentului, spuneau unele voci[34]. Școala este însă și cea care șlefuiește *gustul*. În epocile trecute, presa de la noi nu ducea lipsă de mânuitori de condeie. Jurnalistul cu talent la scris reușea să facă din nimic un articolul demn de a fi publicat în pagina unui ziar sau a unei reviste. Textele lui erau mereu gustate de public. Pentru *documentare*, jurnalistul de acest tip folosea *anunțuri de mică publicitate* apărute în diferite ziare[35], *anecdote* din trecutul presei de la noi[36], gânduri aduse de *nopțile de iulie*[37] etc.

Celui care dorea să fie jurnalist de mâna întâia nu-i era însă suficient talentul în ale scrisului. Uneori, el era nevoit să scrie, pe înțelesul tuturor, despre teme din diferite domenii de activitate, altele decât cele despre care scria în mod obișnuit. Pentru a putea face acest lucru cu succes, jurnalistul avea nevoie să cunoască foarte bine tema despre care scria. Jurnalistului de mâna întâia îi era necesară, așadar, o cultură generală bogată[38], pentru că, în redacție, el nu avea răgaz să studieze, zilnic, chestiunile despre care trebuia să scrie[39].

Gradul de dezvoltare înregistrat de presa dintr-o comunitate se află însă în corelație cu puterea economică și nivelul cultural al comunității respective. Din acest motiv, în anumite comunități, mai mari sau mai mici, în anumite epoci, pot fi mulți cei care creditează ideea că unui jurnalist îi este suficient *talentul la scris*, pentru a putea răspunde cu succes nevoilor publicului său.

BIBLIOGRAPHY

Teodoraşcu, Fănel, *Pamfil Şeicaru*, Bucureşti, Editura Ars Docendi, 2014;

Teodoraşcu, Fănel, *Prin lentila deformatoare a presei. Studii despre „literatura efemeră"*, Iaşi, Editura „Institutul European", 2020;

[32] *Ibidem*, pp. 2212-2213.
[33] *Ibidem*, p. 2213.
[34] A se vedea V. Bîrlea, „Talentul lui Grozăvescu", în *Banatul*, anul II, nr. 2, 1927, p. 10.
[35] D.B. Dalu, „Mica Publicitate", în *Însemnări ieșene*, anul 1, nr. 8, 1936, p. 370.
[36] D.A.L.U., „Demult", în *Însemnări ieșene*, anul 1, nr. 9, 1936, pp. 429-430.
[37] Don Salcamor, „Nopți de iulie", în *Perdaful*, anul XIX, nr. 12, 30 iulie 1892, p. 1.
[38] Fănel Teodoraşcu, "On the task of the newspaper and the journalist's mission (or about what and how the journalist from the past was supposed to write so as to attract readers)", în *Acta Universitatis Danubius. Communicatio*, Galaţi, Editura Universitară Danubius, Vol. 16, No. 1/(2022), p. 81.
[39] *Idem*, "When any journalist used to carry a detective lens in his pocket"..., p. 92.

Bîrlea, V., „Talentul lui Grozăvescu”, în *Banatul*, anul II, nr. 2, 1927;

Comșa, N., „Cartea și progresul”, în *Unirea poporului*, anul XXVIII, nr. 35, 1 septembrie 1946;

D.A.L.U., „Demult”, în *Însemnări ieșene*, anul 1, nr. 9, 1936;

Dalu, D.B., „Mica Publicitate”, în *Însemnări ieșene*, anul 1, nr. 8, 1936;

Dion, „O lămurire”, în *Viitorul*, anul I, nr. 182, 16 octombrie 1902;

Evard, H., „Necesitatea unei bune pregătiri”, în *Amicul tinerimii*, anul I, nr. 1, 1933;

Frunză, A., „Libertatea presei și democrația română”, în *Viața românească*, an.11, nr. 1-3, 1916;

Iorga, N., „Pregătirea ziaristului”, în *Neamul românesc*, anul VII, nr. 12-13, 7 februarie 1912;

Iorga, N., „Presa – o profesiune sau o chemare?”, în *Neamul românesc*, anul VI, nr. 1445, 20 decembrie 1911;

Salcamor, Don, „Nopți de iulie”, în *Perdaful*, anul XIX, nr. 12, 30 iulie 1892;

Teodoraşcu, Fănel, “Journalism does not fit everybody. Two points of view”, în *Acta Universitatis Danubius. Communicatio*, Galaţi, Editura Universitară Danubius, Vol. 15, No. 2/(2021);

Teodoraşcu, Fănel, “On the task of the newspaper and the journalist’s mission (or about what and how the journalist from the past was supposed to write so as to attract readers)”, în *Acta Universitatis Danubius. Communicatio*, Galaţi, Editura Universitară Danubius, Vol. 16, No. 1/(2022);

Teodoraşcu, Fănel, ”When any journalist used to carry a detective lens in his pocket”, în Iulian Boldea (ed.), ”Culture in globalization: identities and nations connected. Section: Communication, Journalism, Education Sciences, Psychology and Sociology”, Târgu-Mureș, „Arhipelag XXI” Press, 2022;

*** „De ale presei”, în *Era nouă*, anul IV, nr. 178, 28 februarie 1893.